ကုလသမဂ္ဂ ဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ်

The Special Rapporteur on the Rights of Indigenous Peoples (SRRIP)

(စီမံချက် နယ်မြေအတွင်း ကန့်သတ်ထုတ်ဝေသည်။)

ကုလသမဂ္ဂ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ် ဆိုသည်မှာ

ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာအထူးကိုယ်စားလှယ် (SRRIP)သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်သည့် ကဏ္ဍအလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများရရှိထားသည့် အမှီအခိုကင်းသည့် ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်ဖြစ်သည်။ SRRIP သည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများမှ ဖန်တီးထားသည့် ကုလသမဂ္ဂ ယန္တရားသုံးခုထဲမှ တစ်ခုအပါအဝင်လည်းဖြစ်သည်။ ယင်းလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသည် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မရှင်(Com-mission on Human Rights)အားဖြင့် ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် စတင်သက်ရောက်ပြီး ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ယင်း ကော်မရှင်နေရာတွင် အစားထိုး ရပ်တည်ခွင့်ရလာခဲ့သည်။ SRRIP အနေဖြင့် အောက်ပါ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရသည်။

၁။ ဥပဒေသစ်များ၊ အစိုးရစီမံချက်များ၊ အစိုးရနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအကြား အပြုသဘောဆောင်သည့် သဘောတူညီချက်များအပါအဝင် အလေ့အကျင့်ကောင်းများကို မြှင့်တင်ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများနှင့် ပတ်သက်သည့် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံနှုန်းများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊

၂။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်မှုများမှ ကာကွယ်ပေးရန်နှင့် ကုစားပေးရန်အတွက် သင့်တော်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ထောက်ခံချက်များနှင့် အဆိုပြုချက်များကို ပြုလုပ်ရန်၊

၃။ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကို အစီရင်ခံရန်၊

၄။ အထောက်အထားနှင့်တကွ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရခြင်းဆိုင်ရာ အမှုတွဲများအတွက် ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းပေးရန် တို့ဖြစ်သည်။

SRRIP ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အကောင်အထည်ဖော်ပုံ

အထူးကိုယ်စားလှယ်အနေဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ လွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အခြေခံကျသည့် အခွင့်အရေးများ၏ အခြေအနေများကို ထောက်ခံချက်ပေးရန်နှင့် အဆိုပြုချက်များ ဖော်ထုတ်ပြုလုပ်ရန်သော်လည်းကောင်း အစီရင်ခံပေးရန်သော်လည်းကောင်း လုပ်ဆောင်ပေးသည်။ ကိုယ်စားလှယ်၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များမှာ အောက်ပါ ကဏ္ဍ (၄) ခုအတိုင်းဖြစ်သည်။(HRC ဆုံးဖြတ်ချက် ၁၅/၁၄ နှင့် ၂၄/၉)

၁။ (နှစ်စဉ် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများနှင့်ပတ်သက်သည့် မြှင့်တင်လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ကာကွယ်ပြောဆိုပေးမှုများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ကဏ္ဍများ(သို့) လွန်ခဲ့သည့်နှစ်အတွင်း လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် လုပ်ငန်းများကို လူ့အခွင့်အရေးကောင်စီ(အခါအားလျော်စွာ အထွေထွေညီလာခံအတွက်) သို့ နှစ်ပတ်လည် အစီရင်ခံစာရေးသားတင်သွင်းခြင်း

၂။ (ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်မှုများအတွက် စာအဝင်လက်ခံခြင်းနှင့် အကြောင်းပြန်ကြားခြင်း

IWGIA

NICFI
Norway's International Climate and Forest Initiative

POINT
Promotion Of Indigenous and Nature Together

၃။ တရားဝင် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း

၄။ သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံများသို့ ထောက်ခံချက်များ တင်ပြခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားကိုယ်စားလှယ်များနှင့် SRRIP ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းပုံ

လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ အထူးလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် SRRIP တွင် တိုင်ကြားစာလက်ခံသည့် ယန္တရားရှိသည်။ မည်သည့် တစ်ဦးချင်း(သို့) အဖွဲ့အစည်းမဆို တိုင်ကြားနိုင်သည်။ SRRIP အနေဖြင့် တိုင်ကြားလာသည့်အကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်သည့် နိုင်ငံများ(သို့) ပူးတွဲအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကြီးများ(သို့) စစ်တပ်များဆီသို့ အဆက်အသွယ်ပြုလုပ်ကာ စုံစမ်းရသည်။ ဆက်သွယ်အကြောင်းကြားစာတွင် SRRIP မှလက်ခံရရှိထားသည့် စွပ်စွဲချက်သက်သေများပါဝင်သည်။ တိုင်ကြားစွပ်စွဲချက်များတွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်လေ့ရှိသည်။

၁။ အတိတ်မှ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများ – တိုင်ကြားစာ၏ ရည်ရွယ်ချက်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။

၂။ ဖြစ်နေဆဲ (သို့) ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ – ချက်ချင်းအရေးယူပေးရန် မေတ္တာရပ်ခံချက်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။

၃။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်နေသည့် ဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများနှင့် ပတ်သက်သည့် စိုးရိမ်မှုများ တို့ဖြစ်သည်။

SRRIPအနေဖြင့် တိုင်ကြားချက်များကို အတည်ပြုပေးရန် အခွင့်အာဏာမရှိသည်မှန်သော်လည်း ဆက်သွယ်အကြောင်းကြားခြင်းအားဖြင့် သက်ဆိုင်ရာပြဿနာအတွက် အရေးပါပြီး သက်ဆိုင်ရာတာဝန်ရှိသူများ သိရှိသွားစေရန် အသိပေးလှုံ့ဆော်နိုင်သည့် တွန်းအားကို ပေါင်းထည့်ပေးနိုင်ပါသည်။ SRRIPမှ ပေးပို့သည့် ဆက်သွယ်အကြောင်းကြားမှုမှ အောက်ပါ အရေးကြီးသည့် ရလဒ်များကို ရရှိစေတတ်သည်။

၁။ စွပ်စွဲတိုင်ကြားခံရသည့် ချိုးဖောက်မှုများနှင့် ပတ်သက်၍ အခြားသော အစိုးရများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ စိတ်ဝင်စားမှုများကို ဆွဲဆောင်ပေးသည်။

၂။ ချိုးဖောက်မှုများ ရပ်တန့်ပေးခြင်း၊ အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ (သို့) ပြန်လည်ကုစားခြင်းများအတွက် မေတ္တာရပ်ခံတောင်းဆိုခြင်း

၃။ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်မှ ဆက်သွယ်အကြောင်းကြားခြင်းနှင့် အကြောင်းပြန်ကြားမှုများကို လက်ခံရရှိသည်ဖြစ်ရာ အစီရင်ခံစာများမှတဆင့် တစ်ဦးချင်း(သို့) အုပ်စု၏ အကြောင်းအရာများကို အများပြည်သူသိရှိမှု တိုးတက်လာခြင်း စသည်အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိစေသည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများနှင့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေး ကုလသမဂ္ဂ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ စုဖွဲ့မှုများ

ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့သည် ဆယ်စုနှစ်များစွာကတည်းက မိမိတို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဖြစ်တည်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး ကမ္ဘာ့အဆင့် ဖြစ်စဉ်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းယန္တရားများတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းခံရရေးအတွက် ကုလသမဂ္ဂဌာနစိတ်အားလုံးကို လွှမ်းမိုးနိုးဆော် နိုင်ရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ကြရသည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမှ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကုလ သမဂ္ဂကြေညာစာတမ်း(UNDRIP)ကို လက်ခံပြဋ္ဌာန်းပေးသည်အထိ ကြိုးပမ်းမှုများ အမြင့်ဆုံးအရာထင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် UNDRIP ထွက် လာပြီးသည့်နောက်ပိုင်း လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်အောက်တွင် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် အခြားသော စုဖွဲ့မှု(၃)ခု ထပ်မံပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ ၎င်းတို့မှာ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအရေးဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂ အမြဲတမ်းဖိုရမ်(UNPFII)၊ ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့် အရေးဆိုင်ရာ အထူးကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့(SRRIP) နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများအဖွဲ့(အမ်းရစ် – EMRIP) တို့ ဖြစ်သည်။ 1

မည်သူက ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ ဖြစ်သနည်း။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ ကွဲပြားခြားနားမှုများအပေါ် မူတည်ပြီး “တိုင်းရင်းဖြစ်သော”(indigenous) ဟူသော စကားလုံး၏ တရားဝင် အဓိ ပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကို ကုလသမဂ္ဂမှ မွေးစားယူသည်မဟုတ်ချေ။ အောက်ပါ အချက်များအပေါ်တွင် အခြေခံ၍သာ အဆို ဝေါဟာရကို ဖော်ထုတ် ခဲ့ကြခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။[2]

(၁) ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်ခြင်းမတိုင်မီနှင့် ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီကတည်းကပင် ကိုယ်ပိုင်သမိုင်းအစဉ်အလာများဖြင့် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင် နယ်နိမိတ်ပိုင်နက်များကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်နေထိုင်ကြသူများ၊

(၂) မိမိတို့၏ ပိုင်နက်အတွင်း လက်ရှိဝင်ရောက်နေထိုင်သူများနှင့် မတူညီဘဲ ကွဲပြားသည်ဟု ခံယူစဉ်းစားသူများ၊

(၃) လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် စိုးမိုးခြယ်လှယ်ရန် မရှိသည့်ပုံစံဖြင့် ရှင်သန်နေသူများ၊

(၄) အနာဂတ်မျိုးဆက်သစ်များအတွက် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာများ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာစုဖွဲ့မှုများနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ် များကို ထိန်းသိမ်း၊ ဖော်ထုတ်ပြီး ဖြန့်ဝေထုတ်လွှင့်သူများဟု သတ်မှတ်ခံထားရသူများ ဖြစ်သည်။

မြန်မာ့ရေခံမြေခံတွင်ရှိသော ဌာနေ တိုင်းရင်းသားများ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အဓိကရှိနေသော လူမျိုးရှစ်မျိုးဖြစ်သော ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ ချင်း၊ မွန်၊ ဗမာ၊ ရခိုင်၊ ရှမ်းနှင့်ဆက်စပ်သည့် လူမျိုးစုငယ်များအားလုံးသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ ဖြစ်ကြသည်။ အထက်ပါ သတ်မှတ်ချက်အတိုင်း အားလုံးလက်ခံနိုင်စရာဖြစ်သည်ဟူ၍ကား မဟုတ်ချေ။ ဥပမာအားဖြင့် နာဂ၊ ဓနုနှင့် ထားဝယ်ကဲ့သို့သော ဌာနေတိုင်းရင်းသားများသည် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသည့် မည်သည့်မျိုးနွယ်စုနှင့်မျှ မသက်ဆိုင်ဟု မိမိကိုယ်ကို သတ်မှတ်ထားကြသည်။ အလားတူပင် "တိုင်းရင်းသား" ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရသည် (တစ်ခါတရံ လူမျိုး(သို့) လူမျိုးစုများဟု အစိုးရမှ တရားဝင် ဘာသာသည်။) ပထမ အင်္ဂလိပ်ကျူးကျော်သည့်ကာလကတည်းက လက်ရှိ မြန်မာ/ဗမာနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်အတွင်း နေထိုင်သူများကိုလည်းကောင်း၊ ဗမာလူများစုအပါအဝင် အဓိကရှိနေသော လူမျိုးရှစ်မျိုးကို ဆိုလိုသည်။

"indigenous peoples" ကို "ဌာနေတိုင်းရင်းသား"ဟု ဘာသာပြန်ဆိုပြီး "လက်ရှိနယ်နိမိတ်များအတွင်း ဘိုးစဉ်ဘောင်ဆက်စည်းနှောင်မှုများဖြင့် မူလဘူတ ကတည်းက နေထိုင်ရှင်သန်သူများ" ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ထားသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အယူအဆနှင့် မြန်မာ့ရေခံမြေခံအရ လွှမ်းမိုးခြယ်လှယ်မှု မခံရသူများ၊ သမိုင်းအစဉ်အဆက်ရှိသူများ၊ ဘိုးဘွားပိုင် နယ်နိမိတ်များနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတန်ဖိုးများ စသည့် စံနှုန်းများအပေါ်အခြေခံပြီး အနက်ဖွင့်

ထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဌာနေတိုင်းရင်းသားများတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်သည့် ရိုးရာစနစ်များရှိသည်။ အချို့သော ဌာနေတိုင်းရင်းသားနယ်မြေများကို ဗမာဘုရင်များက ကိုလိုနီပြုခြင်းခံရသည်။ သို့သော် ဗြိတိသျှကျူးကျော်မှုမတိုင်ခင်(ချင်း၊ ကချင်နှင့် ရှမ်း)အထိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသည်။ နာဂဒေသကဲ့သို့သော အခြားသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားဒေသသည် ဗြိတိသျှ ကိုလိုနီပြုခြင်းမခံရဘဲ ကိုလိုနီခေတ်ကတည်းက "အုပ်ချုပ်မှုပြင်ပ ဧရိယာ"အဖြစ် သတ်မှတ်ခံရသည့်နယ်မြေဖြစ်သည်။

ရည်ညွှန်းကိုးကားစာတမ်းများ

[1]— Right! Volume 2: Updated training manual on Indigenous Peoples, 2015, AIPP.

[2]— UNDP Factsheet: Who are Indigenous Peoples and POINT's who are IPs?

[3]— IP Coalition of UPR report in Myanmar 2020

https://www.docip.org/fileadmin/documents/Docip/Fiches_pratiques/Fiches_EMRIP/EN/Factsheet_EMRIP_2019-en.pdf

https://www.docip.org/en/indigenous-peoples-at-the-un/permanent-forum/